

'KIEZEN VOOR KWALITEIT'

VOOR DE BRABANDERS VAN NU EN VAN DE TOEKOMST

Bestuursakkoord 2019 - 2023

INHOUDSOPGAVE

1. KIEZEN VOOR KWALITEIT

2. HOGE KWALITEIT VAN LEVEN

3. KWALITATIEVE ECONOMIE

4. OPTIMALE MOBILITEIT

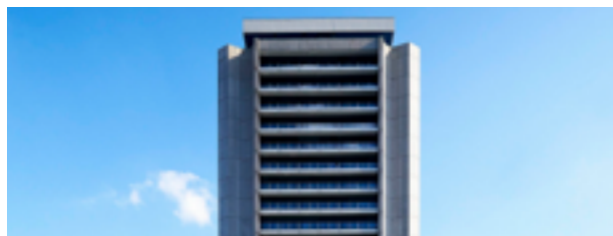
5. HOOGWAARDIGE KWALITEIT VAN DE OMGEVING

6. VEILIGHEID

7. KWALITEIT VAN BESTUREN EN SAMENWERKEN

8. EEN GEZONDE FINANCIËLE POSITIE

9. PORTEFEUILLEVERDELING

1. KIEZEN VOOR KWALITEIT

1. KIEZEN VOOR KWALITEIT

Het gaat goed met Brabant. We zijn welvarend en geven ons leven gemiddeld een 8,9. Dat is niet altijd het geval geweest. Nog maar enkele decennia geleden stond Brabant er heel anders voor: de teloorgang van de textielsector, de schoenmakerij en de sigarennijverheid, het vertrek van bijna alle Philips-activiteiten uit Eindhoven en de veranderingen op het Brabantse platteland hadden een stevige impact op onze samenleving. Een ongekend hoge werkloosheid was het gevolg.

Maar hier in Brabant zitten we niet stil. We herpakken ons, stropen onze mouwen op en trekken een been bij. Samenwerken is de norm: we verbinden, ondernemen en organiseren. We hebben een cultuur van samen doen: betrokken inwoners, een rijk verenigingsleven, sociale en actieve ondernemers en bestuurders die met elkaar verantwoordelijkheid nemen. Daarmee hebben we in de afgelopen dertig jaar een enorme sprong voorwaarts gemaakt. We hebben van bedreigingen kansen kunnen maken. Brabant floreert.

Die daadkracht om te transformeren en niet bij de pakken neer te zitten, komt ons nu opnieuw van pas. Immers, onze welvaart gaat gepaard met een grote vraag naar grondstoffen en een hoge druk op ons milieu. De wereldwijde verandering van het klimaat is ook in Brabant voelbaar. En ondanks dat Brabant de kurk is waar de Nederlandse economie op drijft, profiteert niet iedereen hiervan. Niet elke Brabander geeft zijn leven die forse voldoende en ziet de toekomst met vertrouwen tegemoet. Er zijn verschillen in werkzekerheid, gezondheid, optimisme en vertrouwen in de overheid. Deze sociale verschillen tussen Brabanders vertalen zich ook in een ruimtelijke ongelijkheid die zichtbaar is in steden, dorpen en wijken.

Dus opnieuw moeten we de mouwen opstropen en samen aan de slag gaan. De uitdaging die voor ons ligt, is het streven naar meer welvaart voor meer mensen, maar met minder druk op onze omgeving. Hierbij kiezen we niet voor het één ten koste van het ander. Om richting 2030 opnieuw een sprong voorwaarts te maken, kiezen we nu meer gericht en voor meer kwaliteit.

Want onze inwoners verdienen een provincie met een hoge kwaliteit van leven. Een omgeving waar je je gezond, prettig en veilig voelt. Waar je je talenten kunt ontwikkelen en kunt benutten, waar het niet uitmaakt wie je bent of waar je vandaan komt. Een plek waar je graag wilt (ver)blijven. Die hoge kwaliteit van leven houden we alleen vast als we onze kwalitatieve economie blijven versterken. Met een slimme en goede bereikbaarheid en een ecosysteem waar talenten en slimme ideeën tot wasdom komen. Door goed af te wegen hoe we onze schaarse ruimte inzetten voor natuur, wonen, bedrijvigheid, recreatie en landbouw. Wij willen niet meer van hetzelfde, maar juist meer waarde creëren. We willen de kwaliteit van Brabant voor toekomstige generaties bewaren en verbeteren. Dat vraagt om een provinciebestuur dat nu ambitieus en met lef keuzes durft te maken. Hierbij bouwen we voort op wat al succesvol is.

Daarbij hebben we de uitdaging dat er minder financiële middelen beschikbaar zijn dan we jarenlang gewend waren. Dat is een kans. Het vraagt opnieuw om te verbinden, te ondernemen en te organiseren. Het vraagt om vernieuwing en creativiteit, zowel in onze stijl van besturen als de wijze waarop we onze middelen inzetten. Kortom: het is een slim samenspel en een permanente zoektocht naar meer impact voor de kwaliteit voor Brabant.

2. HOGE KWALITEIT VAN LEVEN

SAMENLEVING, CULTUUR, SPORT EN GEZONDHEID

2. HOGE KWALITEIT VAN LEVEN

SAMENLEVING, CULTUUR, SPORT EN GEZONDHEID

ONZE OPGAVE

Hoe ziet onze Brabantse samenleving in 2030 eruit? De samenleving individualiseert, we focussen meer op welzijn dan op welvaart en we worden gemiddeld steeds ouder. Onderlinge verschillen worden groter: tussen stad en streek, tussen jong en oud en tussen praktisch en theoretisch opgeleiden. De ontwikkelingen op het gebied van onder meer digitalisering en energie brengen voor velen kansen met zich mee, maar voelen voor sommige groepen ook als een bedreiging.

In deze veranderende samenleving zien we in Brabant een extra dimensie als het gaat om de steden, de middelgrote gemeenten en de randen van onze provincie. Het gaat de meeste Brabantse stedelijke gebieden voor de wind. Tegelijkertijd staat de kwaliteit van leven in sommige wijken in de stad, middelgrote gemeenten en de randen daaromheen onder druk. Er ontstaan verschillen in gezondheid, onderwijs, arbeid en inkomen, wonen en voorzieningen zoals sport en cultuur.

We willen in Brabant een krachtige, energieke en diverse samenleving. We zien graag dat alle mensen gelijke kansen krijgen en benutten. De provincie kan met sport, cultuur en erfgoed een bijdrage leveren om de sociale cohesie in Brabant te versterken en onze trots te verbeelden.

ONZE INZET

VERSTERKEN VAN HET 'BLIJFKLIMAAT'

De internationale trend van de trek naar de stad kunnen we als provincie niet keren. Als gevolg hiervan zien we een 'braindrain' ontstaan, zowel binnen Brabant als van Brabant richting de Randstad. Wel kunnen we eraan bijdragen dat Brabantse dorpen en middelgrote gemeenten plekken blijven die aantrekkelijk zijn om te wonen, werken en leven. Plekken die zich bewust onderscheiden van de stad door rust en ruimte. Om het 'blijfklimaat' in deze gemeenten te versterken, gaan we in overleg met onze partners om te kijken waar we samen meerwaarde kunnen creëren. Bijvoorbeeld door toepassing van innovaties op het gebied van openbaar vervoer, wonen en de energietransitie.

SOCIALE VEERKRACHT EN MAATSCHAPPELIJKE TRANSITIES

Belangrijk voor het verstevigen van het 'blijfklimaat' zijn de lokale initiatieven waarin Brabanders samen werken aan oplossingen voor de maatschappelijke uitdagingen van vandaag en morgen. In de afgelopen periode is door de provincie samen met partners een infrastructuur opgezet om de sociale veerkracht van lokale initiatieven aan te jagen, te ondersteunen en te versterken. Die netwerken beginnen nu hun vruchten af te werpen. We blijven deze ontwikkelingen volgen vanuit onze rol als middenbestuur. Hierbij streven we ernaar dat initiatieven vooral van de grond komen op plekken waar een maatschappelijke uitdaging ligt. We hebben daarbij bijzondere aandacht voor de ontwikkeling van de basisvaardigheden voor Brabanders op het gebied van onder meer digitalisering, taal en gezondheid. Ons programma Sociale Veerkracht loopt eind 2019 af. We ontwikkelen samen met onze partners, in het licht van de maatschappelijke transitie, een nieuwe visie op sociale veerkracht en leefbaarheid.

CULTUUR

Cultuur biedt mensen volop kansen voor ontplooiing en creativiteit. Negen van de tien Brabanders bezoeken culturele activiteiten: van dancefeest tot carnavalsoptocht en van ballet tot toneel. Ruim 60% van onze inwoners beoefent zelf een culturele activiteit. Mede dankzij de aanwezigheid van een groot aantal kunstvakopleidingen, het grote aanbod aan festivals, musea en een stevig cultureel ecosysteem is Brabant de derde culturele regio van Nederland. Naast cultuur als intrinsieke waarde, is cultuur ook een belangrijke waarde voor onze vrijetijdseconomie, het onderwijs en het vestigingsklimaat. Vernieuwing, inspiratie en innovatie gaan daarbij hand in hand om het bereik van cultuur voor iedere Brabander te vergroten. Het vergroten van deze impact begint bij de cultuureducatie van onze jongeren en het hebben van aandacht voor talentvolle mensen. We willen als provincie het bereik van de cultuureducatie binnen de bestaande infrastructuur versterken zonder de stoel van de gemeenten te gaan zitten.

CULTURELE MAKERS EN TALENTEN

Om onze positie als top kennis- en innovatieregio te behouden en uit te bouwen, blijven we investeren in de Brabantse vrijetijdseconomie en ons vestigingsklimaat. Belangrijke voorwaarden hiervoor zijn een breed aanbod van sport en cultuur. Passend bij het design-profiel van de Brainportregio blijven wij ons daarom sterk maken voor een Rijksmuseum voor Design. We continueren een duurzame versterking van het cultuursysteem door makers, talenten en culturele initiatiefnemers te ondersteunen. Zowel in de basis als in de top. Daarbij blijven we kritisch toetsen op de te bereiken resultaten. De evaluatie van het Brabant C-fonds moet ons daarin inzicht geven.

We erkennen het belang van de philharmonie zuidnederland voor Brabant en zeggen subsidie toe voor de komende collegeperiode. We vragen ook het bedrijfsleven het orkest te blijven ondersteunen.

BRABANTS CULTUREEL ERFGOED

De honderden kloosters, kerken, fabrieken, vestingsteden en buitenplaatsen vertellen niet alleen de geschiedenis van Brabant. De monumenten bepalen ook de identiteit waardoor mensen zich hier thuis voelen. Tilburgers zijn vervuld van trots wanneer hun voormalige locomotiefhal wordt omgebouwd tot LochHal en daarmee een nieuw 'icoon van deze tijd' wordt. Ons cultureel erfgoed draagt op die manier bij aan de aantrekkelijkheid van onze provincie, en verbindt veel vrijwilligers. Om die historie te bewaren, blaast de provincie samen met marktpartijen nieuw leven in iconische monumenten en bewaart ze daarmee voor de toekomst. Daarbij kijken we samen met GRUTS op een inventieve manier naar mogelijke nieuwe maatschappelijke functies die met behoud van erfgoed gecombineerd kunnen worden. Om keuzes te maken in het erfgoed dat we willen behouden, restaureren en herbestemmen, continueren we onze inzet op het Brabants cultureel erfgoed. We blijven werken aan de verhaallijnen 'Religieus Brabant', 'Bevochten Brabant', 'Innovatief Brabant' en 'Bestuurlijk Brabant'. In 2019 besteden we bijzondere aandacht aan het feit dat Brabanders inmiddels 75 jaar in vrijheid kunnen leven. Hierbij staat herdenken en nadenken over deze mijlpaal centraal als grondstof voor verbeeldingskracht.

GEZONDHEID

Hoe mooi en succesvol Brabant ook is, uiteindelijk is gezond zijn de belangrijkste voorwaarde voor kwaliteit van leven. Dat roept de vraag op of we in Brabant op de goede weg zijn op dit gebied. Gezondheidszorg is geen taak van de provincie. Wel is 50% van de gezondheidsbeleving afhankelijk van de omgevingsfactoren die we wel kunnen beïnvloeden.

Daarom bewaken we dat de gezondheid van de Brabander wordt meegewogen in ons beleid en bij de uitvoering van onze taken. Want hoe gezonder je bent, hoe meer je jezelf kunt ontplooiën en hoe meer je mee kunt doen met de samenleving. We gaan als provinciebestuur de Brabander niet voorschrijven wat hij wel of niet mag eten of hoe vaak iemand moet gaan sporten. Wel gaan we mensen uitdagen en faciliteren om gezonder te leven. Bijvoorbeeld door de aanleg van snelfietspaden waardoor de fiets een goed alternatief is voor de auto en de bus bij het woon-werkverkeer. En door de realisatie van aantrekkelijke natuurgebieden die letterlijk uitnodigen om buiten te recreëren. Ook onze inzet om de duurzame productie van gezond voedsel te bevorderen, draagt bij aan een vitaal Brabant. Belangrijk aandachtspunt in ons beleid is de voortdurende verbetering van omgevingsfactoren als de

lucht-, water- en bodemkwaliteit en het beperken van geluid- en geurhinder. We zoeken aansluiting bij het landelijke Schone Lucht Akkoord. En om de staat van de Brabantse gezondheid betrouwbaar te kunnen staven, gaan we intensiever samenwerken met de GGD's die met de Brabantse omgevingscan een breed data-instrument aanbieden. Hiervan kunnen we bij de vorming van beleid gebruikmaken. Samen met onze partners, met name gemeenten, omgevingsdiensten en GGD's, implementeren wij de resultaten van het Veehouderij en Gezondheid Omwonenden onderzoek 3.

SPORT

Ook sport houdt mensen gezond en vitaal en geeft plezier. Maar bovenal zorgt sport ervoor dat mensen met elkaar in verbinding blijven, ongeacht afkomst, opleidingsniveau of talent. De 5000 sportclubs in Brabant vormen daarbij een belangrijk fundament van onze samenleving. De provincie speelt voor de top- en breedtesport op het bovenregionale niveau een verbindende rol. We blijven ons daarbij inzetten voor sporten voor mensen met een beperking. Toonaangevende sportevenementen maken Brabant aantrekkelijker voor onze inwoners en bezoekers. Om onze gezamenlijke Brabantse sportambities op langere termijn helder te maken, stellen wij samen met onze partners een provinciaal sportakkoord op. Dit akkoord is complementair aan het nationaal Sportakkoord van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, NOC*NSF en VNG. Ter ondersteuning van het provinciaal sportakkoord, richten we een Brabants Sportfonds op waarin we samen met het bedrijfsleven en gemeenten komen tot cofinanciering voor talentontwikkeling, innovatie en evenementen.

**MARIANNE
VAN DER SLOOT**

**SAMENLEVING,
CULTUUR EN
ERFGOED**

Kiezen voor kwaliteit' betekent voor mij... dat het in elke wijk en ieder dorp fijn wonen, goed leven en veilig opgroeien is. Dát is leefbaarheid.

Ik wil deze bestuursperiode... samen met de Brabanders aan de slag om onze provincie nog mooier te maken: elk initiatief is welkom!

In 2030... is Brabant nog steeds toonaangevend op het gebied van sport, cultuur en erfgoed en profiteren alle Brabanders daarvan mee.

3. KWALITATIEVE ECONOMIE ECONOMIE, KENNIS EN TALENTONTWIKKELING

3. KWALITATIEVE ECONOMIE

ECONOMIE, KENNIS EN TALENTONTWIKKELING

ONZE OPGAVE

Onze Brabantse economie draait op volle toeren. In de afgelopen twee decennia heeft Brabant zich doorontwikkeld tot een hoogwaardige kennisintensieve economie met bijvoorbeeld Brainport Eindhoven als toonaangevende regio. We hebben een krachtig midden- en kleinbedrijf (mkb) met relatief veel familiebedrijven. We zijn koploper in technische en sociale innovatie en behoren tot de top van Europese kennis- en innovatieregio's. Hiermee vormen we een belangrijk fundament van de Nederlandse concurrentiekracht. Deze positie willen we behouden en uitbouwen richting 2030. Meer dan voorheen willen we daarbij onze innovatiekracht inzetten om oplossingen aan te dragen voor de grote transities van nu en morgen. Dit is geen vanzelfsprekendheid. De roep vanuit het bedrijfsleven om goed opgeleid personeel, van mbo tot universiteit, wordt steeds krachtiger. De banen van nu zijn niet vanzelf de banen van de toekomst. De toenemende mate van digitalisering en robotisering laat beroepen verdwijnen. En er ontstaan ook nieuwe beroepen die om andere competenties vragen. Dat brengt ontegenzeggelijk kansen met zich mee. Echter, het leidt bij groepen in de samenleving ook tot onzekerheid.

Onze arbeidsmarkt is essentieel voor onze economie en beïnvloedt ons economische groeivermogen. Voor onze kennisintensieve maakindustrie worden we bijvoorbeeld steeds afhankelijker van internationale kenniswerkers. Ons eigen hoogopgeleid talent vertrekt vaak uit Brabant omdat hier relatief minder niet-technische banen zijn op wo-niveau.

Met onze centrale ligging tussen de havens en het Europese achterland, zijn we hét 'doorvoergebied' voor de Randstad, Antwerpen en het Ruhrgebied. Hierdoor zijn we al jaren een logistieke hotspot. De (op)komst van grootschalige logistiek in met name West- en Midden-Brabant, met Tilburg-Waalwijk als nationale koploper, zorgt daarmee voor werkgelegenheid. Het is belangrijk dat de sector blijft investeren in robotica en digitalisering om concurrerend te blijven en om de grote afhankelijkheid van arbeidsmigranten te verminderen. Tegelijkertijd vraagt de groei van deze sector ook van overheden en ondernemers om zorgvuldige keuzes te maken om de 'verdozing' van Brabant te voorkomen.

ONZE INZET

NIEUWE ECONOMISCHE VISIE

Ons economisch programma loopt in 2020 af. In het perspectief van 2030 ontwikkelen wij samen met onze partners een nieuwe economische visie voor Brabant. We richten ons op een goed functionerend, duurzaam economisch ecosysteem en een krachtig innovatiebeleid ten dienste van de werkgelegenheid en de maatschappelijke uitdagingen.

INNOVATIEKRACHT

Onze innovatieve economie is een essentiële randvoorwaarde om ontwikkelingen in Brabant mogelijk te maken en betaalbaar te houden. We willen onze Brabantse innovatiekracht inzetten om oplossingen te bedenken voor de maatschappelijke opgaven. Wij bevorderen de ontwikkeling van die ecosystemen die zich inzetten voor duurzame voedselontwikkeling, energie en circulariteit, slimme mobiliteit, gezond ouder worden of veiligheid. Aanvullend hierop sluiten we specifiek aan bij een aantal sleuteltechnologieën zoals fotonica en kunstmatige intelligentie. Hiermee slaan wij twee vliegen in één klap. We zijn ervan overtuigd dat uit deze innovaties nieuwe (internationale) markten ontstaan waarmee we onze economische positie kunnen verstevigen. Bij nieuwe sleuteltechnologieën spelen ook vraagstukken op het gebied van privacy, eigenaarschap van vindingen en data, betaalbaarheid voor eindgebruikers en ethiek (zoals dierproeven) een rol. In onze opdrachten aan de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) geven wij dergelijke randvoorwaarden voor investeringen mee. Deze randvoorwaarden gelden tevens voor onze deelname aan Europese programma's.

INTERNATIONALE VERBONDENHEID

De internationale oriëntatie van onze provincie is een belangrijke factor geworden voor onze Brabantse economie. We zien dan ook kansen om krachtige allianties te smeden met innovatieve bedrijven en kennisinstituten in andere (Europese) regio's. In het verlengde hiervan continueren we onze internationaliseringsstrategie.

KWALITEIT IS INVESTEREN IN LEREN

Onze positie als top innovatieregio verlangt van ons dat we kiezen voor kwaliteit en dat onze economie zich ontwikkelt passend bij ons innovatieve profiel. We willen de hele keten van kennis, kunde en kassa in dit perspectief verstevigen. Dit vraagt om het hebben van voldoende kwaliteit op alle (opleiding)niveaus en het iedereen bieden van perspectief op werk. We stimuleren het leggen van verbindingen tussen (v)mbo, hbo en wo, zowel onderling als met de arbeidsmarkt. We willen daarnaast de kennis over digitalisering en robotisering bij Brabanders en het Brabantse bedrijfsleven vergroten. Onze Brabantse onderwijsinstellingen, waaronder JADS, kunnen de kennis leveren om aansluiting op de arbeidsmarkt te kunnen houden. We continueren en stimuleren het ontwikkelen van innovatieve werk- en leerlocaties en proeftuinen waarin innovatie kan groeien. Denk hierbij aan de A270, Brainport Smart District, circulaire bedrijventerreinen en aardgasvrije wijken zoals Quirijnstok in Tilburg.

ACTIEPLAN ARBEIDSMARKT

Naar verwachting blijft de krapte op onze arbeidsmarkt de komende jaren aanhouden als gevolg van economische groei aan de ene kant en vergrijzing aan de andere kant. Robotsering en informatisering nemen de komende jaren routinematige werkzaamheden meer en meer over maar bieden tegelijkertijd ook meer nieuwe werkgelegenheidskansen. Als provincie hebben wij een belangrijke opdracht om een gezonde en duurzame regionale economie te bevorderen, met een goed werkende arbeidsmarkt waarin vraag en aanbod effectief op elkaar aansluiten. Overheden, ondernemers en onderwijs hebben daarbij ook een gezamenlijke inspanningsverplichting voor een leven lang leren en het duurzaam inzetbaar maken van het onbenutte arbeidspotentieel. Daarom ontwerpen we in de komende periode samen met onze Brabantse kennis- en onderwijsinstellingen én het Brabantse bedrijfsleven een Actieplan arbeidsmarkt, met in ieder geval aandacht voor de sectoren techniek, bouw en zorg. We brengen de beroepen van de toekomst in kaart en vertalen deze vraag door naar het onderwijsaanbod en de bedrijven die zich hier willen vestigen. Om de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs verder te verstevigen, zetten we tevens in op excellente (hybride) leeromgevingen. We organiseren hierbij ook ontmoetingen buiten Brabant om hoogopgeleid talent te interesseren voor het Brabantse mkb en Brabant als 'the place to be'.

GERICHT OPLEIDEN VOOR DE TRANSITIEOPGAVEN

De maatschappelijke transities vragen om forse investeringen in ons menselijk kapitaal. De vraag naar beroepskrachten in onder meer de bouw en techniek zal hierdoor groeien op alle niveaus. Dit geldt in het bijzonder voor de energiesector. In aansluiting op de acties die landelijk worden ondernomen in het kader van het Klimaatakkoord zullen wij in samenwerking met arbeidsmarktregio's, ondernemers en onderwijsinstellingen stimuleren dat dit vraagstuk op het niveau van de Brabantse regio's wordt opgepakt.

BEVORDEREN ONDERNEMERSCHAP

We hechten veel waarde aan het samenspel tussen multinationals en het brede mkb, met bijzondere aandacht voor het fijnmazige netwerk van toeleveranciers. mkb-ondernemers die op het gebied van sociale innovatie het goede voorbeeld geven, blijven we benoemen als 'Brabants Besten'. We stimuleren daarnaast start-ups en scale-ups zodat zij kunnen uitgroeien tot zelfstandige rendabele bedrijven. We continueren de MKBplus-faciliteit. Onze onderwijsinstellingen vragen we hun kennis in te zetten ten dienste van startende ondernemers. We spannen ons maximaal in om Rijks- en Europese fondsen te benutten die aansluiten bij onze opgaven en ons ecosysteem.

KENNIS EN DATA

De toenemende beschikbaarheid van data biedt een bron aan mogelijkheden om ons provinciale beleid te verbeteren. Door het effect van provinciaal beleid in de omgeving bijvoorbeeld meer te meten dan te berekenen, hebben we de mogelijkheid om actiever bij te sturen of tijdig in te grijpen. Gebruik van real-time data maakt ons beleid daarmee niet alleen meer actueel en op maat, maar geeft ook een realistischer inzicht in de kwaliteit van de leefomgeving. Het kan daarmee ook bijdragen aan meer vertrouwen en draagvlak bij betrokkenen. We willen daarom de komende periode onze kennispartners steviger verbinden met onze opgaven zodat we de juiste kennis hiervoor tijdig in huis hebben. We intensiveren de toepassingen van diverse metingen en maken onze eigen prestaties daarmee smart. Te denken valt aan het real-time monitoren en beschikbaar stellen van gegevens over verkeersintensiteiten, ammoniakuitstoot van stallen en luchtkwaliteit. Voor meer informatie over fijnstof in de lucht in hoog belaste gebieden bestaat behoefte aan meer meetpunten. We treden met het RIVM en gemeenten in overleg hoe dit het beste vorm kan krijgen als onderdeel van het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit. Bij het gebruik van data voor ons beleid, passen wij de spelregels over digitalisering toe, zoals deze binnen BrabantStad zijn afgesproken.

MARTIJN VAN GRUIJTHUIJSEN

ECONOMIE, KENNIS EN TALENT ONTWIKKELING

Kiezen voor kwaliteit betekent voor mij... dat we de komende jaren blijven investeren in die plannen die ervoor zorgen dat Brabant ook in de toekomst dé provincie blijft waar het goed toeven is. Waar iedereen die dat wil zich thuis voelt en zijn of haar talent verder kan ontwikkelen en kan inzetten.

Ik wil deze bestuursperiode ... het economisch programma verder ontwikkelen om ervoor te zorgen dat de ijzersterke Brabantse economie de komende jaren in de voorhoede blijft spelen van innovatieve regio's. En om dat te kunnen waarmaken is het essentieel om ook als provincie alles uit de kast te halen om elk talent - van binnen en buiten Brabant - voor onze Brabantse arbeidsmarkt in te zetten. Onze arbeidsmarkt schreeuwt om goede arbeidskrachten.

In 2030 ... is Brabant dé hotspot van Nederland waar ieder talent in Nederland - praktisch of theoretisch opgeleid - wil zijn. En dat al die mensen die hier een gave baan hebben, hier fijn wonen, zich thuis voelen en bourgondisch van het Brabantse leven genieten.

4. OPTIMALE MOBILITEIT ROBUUST, SLIM EN GROEN

4. OPTIMALE MOBILITEIT ROBUUST, SLIM EN GROEN

ONZE OPGAVE

Op weg naar 2030 werken we aan het meest betrouwbare, slimste en duurzaamste verkeers- en vervoerssysteem van Europa. Veilige en comfortabele mobiliteit voor inwoners, bedrijven en bezoekers in alle delen van Brabant maakt dat iedereen mee kan doen. Het versterkt bovendien de economie en het vestigingsklimaat. De opgave is enorm. De verwachte groei van het aantal reizigers in het Openbaar Vervoer (OV) is zo'n 30% tot 40% in 2030. Daar komt een groei van het wegverkeer bij waardoor de bereikbaarheid fors onder druk komt te staan. Dit vraagt het komende decennium om een stevige investering in alle vervoersvormen van Brabant, maar vooral ook om een nog slimmere afstemming bij het oplossen van knelpunten voor de fiets, het OV, de auto en de logistiek.

ONZE INZET

MULTIMODAALE EN INTEGRAAL AFWEEGKADER

We ontwikkelen de komende periode een multimodaal afwegingsinstrument (Brabantse mobiliteitsladder). Deze mobiliteitsladder stelt ons beter in staat afgewogen keuzes te maken binnen de financiële middelen die we beschikbaar hebben voor de aanpak van mobiliteitsknelpunten. Om die reden vernieuwen we ook met ingang van 2021 de bestaande systematiek van de Regionale Uitvoeringprogramma's (RUP's) als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak. Bij de investeringen in het mobiliteitssysteem kijken we ook meteen welke andere belangen we kunnen meenemen. Denk hierbij aan energieopwekking, waterberging en natuurontwikkeling.

In lijn met de Omgevingsvisie kan het zijn dat op verzoek van een gemeente de provincie niet alleen vanuit 'nut en noodzaak', maar ook met oog op de 'omgevingskwaliteit' open staat voor bijvoorbeeld het omleggen van een provinciale weg. Dit past bij onze werkwijze om opgaven 'diep, rond, en breed' te beschouwen. In het nieuwe mobiliteitsbeleid werken we die systematiek om tot integrale keuzes te komen nader uit.

DATA-GEDREVEN MOBILITEITSBELEID

We gaan stappen zetten richting een meer 'data-gedreven' mobiliteitsbeleid. Op die manier kunnen we beter zien waar de problemen zich voordoen en welke investeringen het meest rendabel zijn. We kijken hierbij naar het mobiliteitssysteem als geheel met als doel de verbetering van de verkeersveiligheid, de doorstroming, de leefbaarheid en de verduurzaming.

KOPLOPER SLIMME EN GROENE MOBILITEIT

Op het gebied van de toepassing van Smart Mobility is Brabant een toonaangevende provincie. En dat willen we blijven. Met het programma SmartwayZ.NL ontwikkelen we nieuwe innovatieve mobiliteitsoplossingen zoals bijvoorbeeld ITS-technieken (zelfrijdende auto). Dit doen we in samenwerking met onze partners in de sterke Brabantse automotive sector. We stellen ons mobiliteitsnetwerk beschikbaar om deze nieuwe technieken te testen en grootschalig toe te passen. De samenwerking met het Rijk, andere overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven zetten we voort. Het programma SmartwayZ.NL gebruiken we ook om gezamenlijk te zoeken naar oplossingen voor de reductie van CO₂ en de energie-opgave. Op het gebied van MAAS (Mobility as a Service) willen we snel tot een geïntegreerd mobiliteitsplatform komen. We stimuleren praktische toepassing van bewezen technieken in nauwe samenwerking met de vier stedelijke regio's. De beschikbaarheid van data speelt daarbij een belangrijke rol. Hierbij moeten we ook een antwoord geven op het privacyvraagstuk en het veilig gebruik van gegevens.

VERKEERSVEILIGHEID

Ondanks onze langdurige aanpak om het aantal verkeersslachtoffers op de Brabantse wegen terug te dringen, blijft onze provincie al enkele jaren de lijst met meeste verkeersdoden aanvoeren. Op het gebied van mobiliteit is dit het meest ingewikkelde vraagstuk dat voor ons prioriteit heeft. Het verdient onze blijvende aandacht en inzet. Komend najaar stellen we daarom in nauwe samenwerking met onze partners een nieuw Strategisch Verkeersveiligheidsplan op. Dit plan sluit aan bij de aanpak

van het Rijk waarbij we op basis van data-indicatoren meer proactief en risico-gestuurd maatregelen kunnen nemen. We blijven daarnaast inzetten op gedragsverandering en handhaving met als doel het aantal verkeersslachtoffers terug te dringen.

VERNIEUWING VAN HET OPENBAAR VERVOER

Afgelopen jaar is de visie 'Gedeelde mobiliteit is maatwerk' unaniem door Provinciale Staten aangenomen. Dit provinciebestuur gaat voortvarend aan de slag om deze visie in de praktijk te brengen met onder meer nieuwe OV-concessies. Te beginnen met de concessie in West-Brabant. Om de bereikbaarheid van onze steden en middelgrote gemeenten te faciliteren, werken we verder aan de ontwikkeling van het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-netwerk met BravoDirect als ruggengraat en voldoende overstappunten. Met de transformatie van reguliere stations waar OV, fiets, deelauto's en andere publieke diensten samen komen, leggen we cruciale verbindingen in het mobiliteitsnetwerk. We staan open voor onderzoeken naar alternatieve vervoersystemen van de toekomst. Om de kleine kernen bereikbaar te houden, ontwikkelen we samen met gemeenten, vervoerders en (nieuwe) coöperaties flexibele vormen van gedeelde mobiliteit. Dit past bij de Brabantse mentaliteit dat we samen de schouders zetten onder uitdagingen. We zien kansen om de samenwerking met de Brabantse buurtbussen uit te bouwen. Flexibiliteit van het systeem, veiligheid, betaalbaarheid en toegankelijkheid voor iedere Brabander spelen hierbij een grote rol. Daarbij zoeken wij de samenwerking met gemeenten door bijvoorbeeld doelgroepenvervoer en regulier OV met elkaar te combineren en door gemeenten in gelegenheid te stellen eigen regelingen te maken.

DE FIETS ALS ONMISBARE SCHAKEL

De fiets is een fijn, schoon en gezond vervoersmiddel en onmisbaar in ons mobiliteitssysteem. Met de opkomst van de elektrische fiets is het mogelijk

geworden om grotere afstanden te overbruggen. De fiets is daarmee heel geschikt voor woon-werkverkeer, voor scholieren en om snel bij een OV-verbinding te komen. De komende jaren gaan we verder met het oplossen van knelpunten en het uitbreiden van het Brabantse snelfietsrouten netwerk. Ook blijven we kijken waar reguliere fietspaden versterking behoeven. We blijven invulling geven aan het reeds vastgestelde beleid op veerverbindingen. Op die verbindingen waarin de provincie participeert, stellen we hieraan eisen voor het verbeteren van de duurzaamheid.

SCHAALSPRONG OPENBAAR VERVOER BRABANT

Om de sterke groei van het aantal OV-reizigers in 2030 op te kunnen vangen, moet de basis van het Brabantse spoornetwerk op orde worden gebracht. De grenzen van de capaciteit van het spoornetwerk zijn ook in Brabant al bereikt. We hebben de ambitie dat reizigers uiterlijk in 2040 vanuit de Brabantse steden binnen 60 tot 90 minuten per trein in de Randstad, Antwerpen, Brussel en Düsseldorf kunnen zijn. Ook willen we een hoogfrequent treinvervoer binnen Brabant. Om de frequentie van de treinen te kunnen verhogen, zijn meerdere aanpassingen nodig: het ongelijkvloers maken van spoorwegovergangen, verdubbelen van het spoor, het uitbreiden van perrons en het transformeren van stations tot multimodale overstappunten. Om deze schaalprong voor Brabant mogelijk te maken, werken we komende periode toe naar het sluiten van een deal met het Rijk en gemeenten. Ook blijven we inzetten op een snelle OV-verbinding tussen Breda en Utrecht. Tot slot, blijven wij samen met gemeenten bij het Rijk aandringen op het nemen van structurele maatregelen voor het verbeteren van de veiligheid en het verminderen van overlast van goederenvervoer over het Brabantse spoor.

BEREIKBAARHEID EINDHOVEN, HELMOND EN NUENEN

De afgelopen jaren hebben we samen met de partners in de regio Zuidoost-Brabant gewerkt aan een integraal pakket van maatregelen voor de

bereikbaarheid van deze economisch belangrijke regio. Onderdeel van dit pakket is het antwoord op de vraag op welke manier de zogenaamde bundelroutes (o.a. N270, N615, N612) een rol kunnen vervullen in het verbeteren van de bereikbaarheid en de leefbaarheid van de Brainportregio. We onderschrijven de uitkomsten van de bundelstudie die vorig jaar is uitgevoerd. Dat betekent dat de knelpunten moeten worden opgelost en capaciteitsuitbreiding voor het autoverkeer nodig is, bij voorkeur op de bestaande infrastructuur van de bundelroutes. Om de juiste keuze te kunnen maken, zetten we alle opties voor de beste toekomstbestendige oplossing op een rij. We hebben de ambitie om in 2020 samen met de gemeenten tot een definitieve keuze voor een oplossing te komen.

OPLOSSEN KNELPUNTEN

Vanuit het beleid 'slim waar het kan, asfalt waar het moet' blijven we ook komende periode werken aan het oplossen van knelpunten in de infrastructuur. Ook hierbij geldt een multimodale en integrale aanpak met andere beleidsterreinen. Hierbij zoeken we ook oplossingen voor de energieopgave, het verbeteren van de leefomgeving en de wateropgave. Omdat de mobiliteitsopgave te groot is voor één partij om op te lossen, blijven we intensief samenwerken met Rijk en gemeenten, maar zeker ook met het bedrijfsleven. In navolging van de integrale aanpak voor de bereikbaarheid van bedrijventerrein De Run in Veldhoven en de afspraken met ASML, willen we ook voor andere economische kernen in Brabant komen tot een gezamenlijke aanpak. Hierbij verwachten we ook van private partijen dat ze ten minste verantwoordelijkheid nemen in het sturen van de mobiliteitsvraag van hun werknemers. De mobiliteitsopgaven van Veghel vragen in dat kader om een soort gelijk integraal pakket van maatregelen met gemeente en bedrijfsleven.

Maar er zijn meer kansen. De regio Breda en het Stedelijk Gebied Eindhoven zijn stedelijke gebieden met een majeure opgave op het gebied van mobiliteit, wonen en verduurzaming. Dit provinciebestuur gaat met Breda en Eindhoven in gesprek om te bezien of urgente opgaven samengebracht kunnen worden in een toekomstbestendige 'mobiliteitsdeal'. We houden het ambitieniveau voor de aanpak van snelwegen in onze provincie vast en willen komen tot afspraken met het Rijk over de opwaardering van in ieder geval de A50, de A2 Eindhoven-Zuid/N2. Ook blijven we scherp op de kansen om de A67 tot en met Asten te verbreden, het uitbreiden van truckparkings en het stoplichtvrij maken van Hooipolder.

EINDHOVEN AIRPORT

We willen een regionale luchtvaart die minder hinder voor de omgeving veroorzaakt en tegelijkertijd op een betere manier is verbonden met haar omgeving en de (ambities van) Brabant en de Brainportregio. In lijn met de reeds door de provincie gegeven reactie onderschrijven we daarmee het advies van de onafhankelijke verkenner over de toekomst van Eindhoven Airport, dat onlangs is gepresenteerd. Als regiopartner en aandeelhouder van de luchthaven blijven we vanuit onze rol bijdragen aan het proces van het Rijk om te komen tot een luchtvaartbesluit voor de luchthaven.

**CHRISTOPHE
VAN DER MAAT**

**MOBILITEIT EN
FINANCIËN**

Kiezen voor kwaliteit' betekent voor mij... de komende vier jaar goede besluiten durven nemen zodat het goed blijft gaan met Brabant. Wij moeten er nu voor zorgen dat volgende generaties Brabanders het net zo goed of liever nog beter hebben dan wij. Dat ze hun talenten kunnen ontwikkelen én verzilveren en dat ze in een mooie en veilige omgeving kunnen leven.

Ik wil deze bestuursperiode... zorgen dat Brabant niet op slot raakt. Dus ga ik verder om ook voor de fiets, de auto en het OV opnieuw besluiten te nemen om Brabant bereikbaar te houden. En ik ga samen met alle betrokkenen ons OV vernieuwen. We gaan 'Bravo' uitbouwen tot een OV-systeem waarmee elk dorp en elke stad in Brabant op de slimste en beste manier te bereizen zijn. Genoeg te doen dus.

In 2030... beschikt Brabant over het meest slimme en duurzame mobiliteitssysteem van Nederland en misschien wel Europa. En hopelijk kijk ik dan heel tevreden terug op de keuzes die we daar in deze periode voor genomen hebben.

A. DUURZAME VERSTEDELIJING

B. WATER, NATUUR, MILIEU

C. ENERGIE-NEUTRALE EN CIRCULAIRE SAMENLEVING

D. LANDBOUW EN VOEDSEL

5. HOOGWAARDIGE KWALITEIT VAN DE OMGEVING

A. DUURZAME VERSTEDELIJKING

ONZE OPGAVE

De maatschappelijke transitie veranderen het landschap en de ruimtelijke structuur van Brabant. Omdat de ruimte schaarser wordt en daarmee onder druk komt, moeten we als provincie keuzes maken. Bevolkingsgroei en economische activiteiten concentreren zich in toenemende mate in de Brabantse steden met ook daar schaarste tot gevolg. Zo neemt de druk op de woningmarkt toe, evenals het aantal files en de drukte in het openbaar vervoer. Deze ontwikkelingen gaan samen met de groeiende noodzaak om mobiliteit te verduurzamen, energieneutraal te worden en de ruimte klimaatbestendig in te richten. We zien de dynamiek van de Brabantse steden en het stedelijk netwerk samengaan met een toenemende demografische druk en een opgave voor meer vitaliteit in de meer landelijke delen van onze provincie en in de middelgrote steden.

ONZE INZET

OMGEVINGSVISIE

De Brabantse Omgevingsvisie vormt de komende periode de basis voor de ontwikkeling van de woon-, werk- en leefomgeving in Brabant. Op basis van de in de Omgevingsvisie geldende principes en waarden, zetten we in op het creëren van meerwaarde, zorgvuldig ruimtegebruik en toekomstige landschappen. Het toevoegen van kwaliteit is hierbij uitgangspunt van ons handelen.

OMGEVINGSVERORDENING

De komende periode vertalen wij de Brabantse Omgevingsvisie naar een provinciale Omgevingsverordening. Uitgangspunt hierbij is dat er een beleidsrijke implementatie van de Omgevingswet komt. Gebaseerd op de goede ervaringen die we bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie hebben opgedaan, willen we ook de Omgevingsverordening in nauwe samenspraak met Provinciale Staten opstellen. De implementatie van de Omgevingswet is ook een digitaliseringsopgave waarvoor wij onze verantwoordelijkheid nemen.

WONEN, WERKEN EN RETAIL

De komende periode bestendigen we ons beleid op het gebied wonen, werken en retail. Voor de opgave van wonen en werken, maken wij samen met andere partijen keuzes die maatschappelijke meerwaarde hebben en de ruimtelijke kwaliteit van onze provincie versterken. We willen ruimtelijke ontwikkelingen duurzaam, gezond, circulair en sociaal-inclusief vormgeven. In deze opgaven spelen wij, vanuit onze visie, als provincie een actieve rol door richting te geven, beweging te stimuleren en mogelijk te maken.

STUREN OP ZORGVULDIG RUIMTEGEBRUIK EN REALISATIE

Onze woonopgave is fors en vraagt om een versnelling van de huidige productie. Door kleinere huishoudens en binnenlandse en buitenlandse migratie moeten er tot 2050 circa 150.000 woningen worden toegevoegd. Driekwart daarvan moet al in de komende tien tot vijftien jaar gebouwd worden. Daarom zetten we de Brabantse woonagenda voort. We vragen gemeenten de woningbouwprognoses en de regionale monitoring van de woningbouwproductie als uitgangspunt te nemen voor het aantal te bouwen woningen per gemeente. Ook de komende jaren sturen wij als provincie niet op basis van contingenten. Hiervoor verlangen we van steden en dorpen dat ze samen zorgen voor vraaggerichte en flexibele woningbouwprogramma's en dat overprogrammering voorkomen wordt. Voor alle steden en dorpen geldt: sturen op realisatie en niet alleen op plannen. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de inbreidingslocaties en binnengemeentelijke transformatieopgaven. Daar waar het gaat om uitleglocaties vragen wij van gemeenten dat zij dit binnen de regio met elkaar afstemmen. Als provincie hebben wij een rol in het bevorderen van regionale afspraken. Wij sturen op zorgvuldig ruimtegebruik door bijvoorbeeld locatiekeuzes, mobiliteitsbeleid en verduurzaming aan elkaar te koppelen. We jagen innovaties in de bouw- en woonsector aan, bijvoorbeeld in de proeftuin Brainport Smart District en de innovatiehub SPARK. Onze inzet op 'vakantieparken', aanpak leegkomende agrarische bedrijfsgebouwen en proeftuinen Omgevingswet zetten we door en schalen we indien nodig op.

RUIMTE VOOR NIEUWE WOONVORMEN

De vergrijzing en het sterk toenemende aantal eenpersoonshuishoudens bereiken in 2040 hun hoogtepunt. Hiermee veranderen ook de woonwensen. Betaalbaarheid, wonen met zorg, wonen als een service en wonen in balans met de (natuurlijke) omgeving zijn trends die zich de komende jaren verder zullen manifesteren. Daarnaast is de Brabantse markt voor starters relatief duur. Om hieraan tegemoet te komen, stimuleren wij de komende periode onze partners om te komen tot een gevarieerd woningaanbod dat voor elke Brabander toegankelijk is en blijft. Hiervoor willen we het makkelijker maken om grote woningen (al dan niet tijdelijk) door meerdere huishoudens te laten bewonen. Specifieke aandacht richten wij op het verkennen van mogelijkheden naar woningen van tijdelijke aard. Ook hier is toevoegen van duurzaamheid en omgevingskwaliteit ons uitgangspunt. Door het gericht stimuleren van nieuwe woonvormen, niet alleen binnenstedelijk, maar ook in het buitengebied, bieden wij ook mogelijkheden voor bewoning voor specifieke doelgroepen als ouderen en mantelzorgers. Hiervoor ontkoppelen we woonbestemming en bewonen. Dit is altijd maatwerk en is altijd in dienst van de versterking van het buitengebied. Ten slotte verdient bouwen in eigen beheer /collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) een meer centrale plaats in de inspanningen van gemeenten, corporaties en marktpartijen.

MAXIMAAL INZETTEN WONINGBOUWPROGRAMMA

De ruimtelijke kwaliteit van onze steden en dorpen is een centrale pijler voor een gezond en dynamisch woon-, leef- en vestigingsklimaat. Er liggen grote uitdagingen op het gebied van het vitaal houden van binnensteden en het tegengaan van leegstand. We willen met het woningbouwprogramma maximaal inzetten op binnenstedelijke (transformatie)locaties en het herbestemmen van leegstaand commercieel en maatschappelijk vastgoed. Onze provinciale inzet richten we vooral op die gebieden waar er aanvullend provinciaal belang is naast wonen en werken (erfgoed, energie,

leefbaarheid) en waar synergie mogelijk wordt gemaakt. We streven naar een actief, langjarig partnerschap met gemeenten rond concrete stedelijke transformaties. In aanvulling op kennisdeling en regionale samenwerking benutten we uit de Omgevingswet zowel de ruimte voor maatwerk als voor meerwaarde. Ons Ontwikkelbedrijf zetten we optimaal in voor de benodigde realisatiekracht om deze transformaties mogelijk te maken. Daartoe verruimen wij de mogelijkheden voor het Ontwikkelbedrijf om in complexe situaties ook risicodragend te participeren. We zoeken daarnaast aansluiting het Stedelijk Transformatiefonds dat door het Rijk is opgezet.

AFSPRAKEN MAKEN MET RUIMTEVRAGERS

Werklocaties zijn een belangrijke ruimtevrager in Brabant. Zo laten de prognoses een uitbreidingsbehoefte zien bij delen van de industrie en logistiek. Wij willen de economische dynamiek, zorgvuldig ruimtegebruik, de energie- en klimaatopgave en de toegevoegde waarde voor de Brabantse arbeidsmarkt van onze werklocaties versterken. We gaan samen met gemeenten in gesprek met bedrijven die zich hier willen vestigen of willen uitbreiden. Door met de eindgebruikers aan tafel te gaan, kunnen we op voorhand afspreken om private ambities en publieke waarden met elkaar te verbinden. We bieden ruimte aan bedrijven die waarde toevoegen aan onze Brabantse economie en een bijdrage willen leveren aan de omgevingskwaliteit. Wij bouwen daarbij verder op de aanpak die wij in de afgelopen periode met andere overheden en bedrijven hebben ontwikkeld. Op deze wijze gaan wij ook met gemeenten en bedrijven in gesprek over bereikbaarheidsvraagstukken, energiegebruik en over de huisvesting van arbeidsmigranten. Wij verwachten dat alle partners hierin hun verantwoordelijkheid nemen en zullen hen daarin ondersteunen.

MOGELIJKHEID TIJDELIJKE VERGUNNING

Om de omgevingskwaliteit in Brabant te vergroten, willen we meer gebruik maken van het tijdelijk vergunnen van functies als wonen, bedrijfsruimtes, energieopwekking en mestbewerking. Tijdelijk vergunnen past in een bredere inzet van de provincie om onder meer overlast, ondermijning en vervuiling te voorkomen. Ook bevorderen we dat vergunningen kunnen worden ingetrokken indien niet tijdig gerealiseerd wordt. Ten slotte onderzoeken we een bredere inzet van de “phase out-methode”. Hierbij krijgen eigenaren een vooraf bepaalde periode om hun investering terug te verdienen en zo de kosten voor transformatie van de locatie te dragen. Daar waar we eigenaren uitdagen hun verantwoordelijkheid te nemen, is het onze uitdaging ze daarin passend en met maatwerk te ondersteunen.

**ERIK
VAN MERRIENBOER**

RUIMTE EN WONEN

Kiezen voor kwaliteit’ betekent voor mij... de overtuiging dat we juist en alleen door een consequente keuze voor kwaliteit, de grote maatschappelijke opgaven in Brabant duurzaam en sociaal inclusief kunnen realiseren.

Ik wil deze bestuursperiode... met excellent maatwerk tonen dat het voorzien in urgente behoeften aan ruimte voor wonen en ook werken hand in hand gaat met het versterken van de kwaliteit van onze leefomgeving, in stad en rand.

In 2030... zijn de Brabanders trots op elkaar en op Brabant omdat de dynamiek van maatschappelijke en ruimtelijk-economische veranderingen samen is gegaan met behoud en versterking van zowel de kwaliteit van de leefomgeving als de sociale kwaliteit.

B. NATUUR, WATER EN MILIEU

ONZE OPGAVE

Tussen en in de Brabantse stedelijke regio's liggen mooie landschappen en natuurgebieden. Toch baart de toestand van de Brabantse natuur ons zorgen. De biodiversiteit is de afgelopen decennia afgenomen en stabiliseert zich op een te laag niveau. Onze natuurgebieden hebben te lijden onder de vermessing, verdroging en versnippering. Daarnaast wordt ons klimaat steeds grilliger met grote pieken van neerslag en periodes van droogte. De extreme hagelbui in de zomer van 2016 en de extreem droge zomer van afgelopen jaar staan ons nog vers in het geheugen. Omdat de verwachting reëel is dat deze ontwikkeling zich doorzet, neemt dit provinciebestuur nu maatregelen die passen in een samenhangend natuur-, landschap- en waterbeleid. Hierbij richten wij ons op de realisatie van een robuust, samenhangend natuurnetwerk, de versterking van de kwaliteit van het Brabantse landschap, het herstel van de biodiversiteit en het bergen en vasthouden van water. In een bredere gebiedsgerichte benadering streven we naar verbinding van deze doelen met versterking van de recreatieve functie, het vastleggen van CO₂ en transitie naar kringlooplandbouw.

ONZE INZET

NATUURNETWERK BRABANT

Om het hele Natuurnetwerk Brabant (NNB) in 2027 te realiseren, is tijdige beschikbaarheid van gronden cruciaal. Daarom versnellen we deze bestuursperiode de verwerving van de benodigde gronden met als doel om in 2025 alle benodigde gronden beschikbaar te hebben. Daarmee resteert nog twee jaar om de gronden ook in te richten. Van de resterende inrichtingsopgave van circa 9.000 hectare willen we ruim de helft in deze bestuursperiode in uitvoering nemen. Om een snellere realisatie van het NNB mogelijk te maken, verruimen we – binnen de financiële kaders van het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) - het instrumentarium van het GOB. In gebieden waar landbouw en natuurfuncties naast elkaar liggen, willen we als provincie bijdragen aan de transitie naar kringlooplantbouw door een actieve grondpolitiek te voeren. Samen met gemotiveerde agrarische ondernemers zoeken we naar synergie tussen natuur, landbouw en landschap. Daarbij denken we onder meer aan inzet van ruilgronden buiten het NNB, een (tijdelijke) uitgave van gronden in (erf)pacht en het aangaan van publiek-private samenwerkingsconstructies waarmee ook private investeringen kunnen worden aangetrokken. Ook willen we meer flexibel omgaan met de grenzen van het provinciale deel van het NNB onder voorwaarde dat het natuurnetwerk één aangesloten geheel wordt. In samenwerking met de B5-steden zoeken we daarbij ook naar mogelijkheden om nieuwe natuur te realiseren aan de randen van de stad en de groenblauwe dooradering van het stedelijke gebied te versterken.

ECOLOGISCHE VERBINDINGSZONES

Een essentieel onderdeel van het NNB zijn de ecologische verbindingzones. Deze groene verbindingen tussen natuurgebieden zorgen ervoor dat dieren

en planten niet geïsoleerd raken en een aaneengesloten natuurgebied ontstaat. De realisatie van deze ecologische verbindingzones blijft achter bij onze ambities. Daarom willen we deze opgave versnellen en circa 200 hectare aan ecologische verbindingzones per jaar aanleggen. Hiervoor maken we afspraken met waterschappen en gemeenten. We realiseren deze ambitie binnen de beschikbare middelen voor natuur.

AANLEG MEER BOS

Als provincie willen we een bijdrage leveren aan de klimaatopgave door meer bos aan te leggen. Met meer bossen zorgen we voor de binding van CO₂, versterken we onze biodiversiteit en gaan we verdroging tegen. De ambitie is om tot 2030 het bosgebied in Brabant te laten groeien met circa 13.000 hectare. In de komende bestuursperiode maken we een begin met de aanplant van tenminste 2.500 hectare bos. Deze bossen realiseren we grotendeels binnen de grenzen van het NNB, maar deels ook daarbuiten en altijd in afstemming met andere beleidsambities. Daarbij verbinden we het bos met functies zoals recreatie, bosbouw en voedselbos.

WATERBELEID VOOR DE TOEKOMST

Als provincie hebben we een rol om te zorgen voor voldoende water voor mens, plant en dier. Samen met onze partners moeten we ervoor zorgen dat we Brabant beschermen tegen te natte of te droge voeten. Zeker met de snelle verandering van het klimaat vraagt dat om een watersysteem dat is ingericht op langere periodes van droogte en heftige regenval. In samenhang daarmee verbeteren we de waterkwaliteit en grondwatersituatie. Samen met de waterschappen en onze partners in het bedrijfsleven, kennisinstellingen en

maatschappelijke organisaties zoeken we naar de optimale aanpak van het watersysteem. In het najaar van 2019 zullen wij op hoofdlijnen de plannen voor de nieuwe planperiode vanaf 2022 vormgeven en daarvoor vroegtijdig de benodigde middelen reserveren. Voor het nu lopende Provinciaal Milieu- en Waterplan (PMWP) bezien we hoe de uitvoering kan worden versneld en versterkt met het oog op klimaatadaptatie. Daarbij geldt dat we meer nog dan tot op heden zoeken naar een inbedding van het PMWP in de bredere gebiedsgerichte benadering.

GEBIEDSGERICHTE AANPAK

Om onze ambities te realiseren, gaan we de water- en natuurdoelen in meer samenhang met de landschappelijke en economische doelen oppakken. Hiervoor volgen we een integrale gebiedsgerichte aanpak en richten we ons op de realisatie van grote aaneengesloten gebieden. We starten daarbij in de voor Brabant belangrijke beeklandschappen. In deze gebieden willen we functies meer met elkaar verbinden. De uitvoeringscapaciteit wordt hiervoor versterkt. We omarmen het initiatief voor het 'Van Gogh nationaal park'. Dit initiatief krijgt een plek in deze gebiedsgerichte aanpak. De partners van het manifest 'Brabants Mozaïek in ontwikkeling' worden nauw bij de gebiedsgerichte aanpak betrokken.

JACHT

We zetten het huidige faunabeheerbeleid voort. De huidige evenwichtige samenstelling van het faunabeheereenheid en de vastgestelde uitgangspunten voor de jacht zijn daarbij voor ons de basis.

VERGUNNING, TOEZICHT EN HANDHAVING (VTH)

Om de kwaliteit van onze leefomgeving te verbeteren, zetten we het beleid voort om de uitstoot van schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem terug te dringen. Het is van belang om de naleving van deze maatregelen te

kunnen handhaven en de effecten van het beleid te kunnen monitoren. Om die reden zetten we de geïntensiveerde inspanningen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voort. Om de te verwachte piek in het aantal vergunningaanvragen voor stalaanpassingen in 2020 op te kunnen vangen, breiden wij tijdelijk de personele capaciteit uit. Ook het programma 'Intensivering toezicht veehouderij' zetten we voort. We ondersteunen gemeenten bij de uitvoering van de extra VTH-taken, mits die gemeenten het Bestand Veehouderij Bedrijven (BZV) actueel hebben en de BZV zichtbaar toepassen via de BZV-applicatie.

TOEZICHT BUITENGEWOON OPSPORINGSAMBTENAREN (BOA'S)

Zeker met de toename van het aantal dumpingen van drugsafval in onze natuurgebieden, blijft toezicht door BOA's noodzakelijk. De tijdelijke versterkte inzet van negen BOA's in het buitengebied en de Brabantse natuurgebieden zetten we daarom voort. De benodigde middelen daarvoor worden toegevoegd aan de hectarevergoeding van de terreinbeherende organisaties.

OMGEVINGSDIENSTEN

Een adequaat functioneren van onze omgevingsdiensten is belangrijk voor het uitvoeren van onze provinciale milieutaken. We indexeren de komende periode onze meerjarenbegroting en daarmee de bijdrage aan de omgevingsdiensten. Waar nodig gaan wij met de omgevingsdiensten en de deelnemende gemeenten in gesprek over de wijze van sturing. Met een efficiënte en effectieve inzet van middelen en instrumenten willen we tot een zo groot mogelijk doelbereik komen.

GEURBELEID

We onderzoeken een mogelijke aanpassing van het huidige Brabantse geurbeleid. Hierbij streven we naar een verschuiving van metingen van emissies van de bron naar de geurbelasting op geurgevoelige objecten.

**RIK
GRASHOFF**

NATUUR, WATER EN MILIEU

Kiezen voor kwaliteit' betekent voor mij... kiezen voor schone lucht, schoon water en schone bodem en kiezen voor de prachtige natuurgebieden en landschappen van Brabant.

Ik wil deze bestuursperiode... het Natuurnetwerk Brabant snel verder vormgeven. Tegelijk wil ik ervoor zorgen dat we droge voeten houden bij steeds heftiger regenbuien en zorgen dat we niet té droge voeten krijgen bij langdurige periodes van droogte.

In 2030... is Brabant een nog fijnere plek om te wonen, leven en werken. Onze beeklandschappen zijn mooier én beter ingericht op de klimaatverandering. We hebben er veel bos bij gekregen en de biodiversiteit gaat flink vooruit. We kunnen in ons Brabantse land voluit wandelen, fietsen en recreëren.

C. ENERGIE-NEUTRALE EN CIRCULAIRE SAMENLEVING

ONZE OPGAVE

Internationale en nationale ambities onderstrepen de noodzaak van de energietransitie met als mijlpalen het Akkoord van Parijs en het Ontwerp Klimaatakkoord. Als Brabant leveren wij onze bijdrage op een Brabantse manier: dat wil zeggen we gaan voor de doelstellingen en met een goed oog voor het benodigde draagvlak. Met een strategie waar Brabant gezonder, mooier en sterker van wordt, geven we invulling aan onze afspraken met het Rijk. Als provinciebestuur zien wij de energietransitie als provinciale kerntaak. We hebben daarbij de ambitie om enerzijds te verduurzamen door in 2030 50% van onze energie op te wekken uit duurzame bronnen. Anderzijds willen we vergroenen door in 2030 een 50%-reductie van de CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 te realiseren.

We zien de energietransitie als een gedeelde opgave waarvoor draagvlak en draagkracht van groot belang zijn. Als provincie willen we Brabant in beweging brengen om te handelen vanuit de kansen van de energietransitie. Hiervoor delen en verspreiden wij kennis in Brabant over onder meer energiebesparing in wijken en bij bedrijven, slimme keuzes voor het opwekken van duurzame energie en participatie van Brabanders in energieprojecten. Hierdoor ontstaat een lerend effect in Brabant en kunnen we 'best practices' opschalen. We verbinden daarnaast partijen met elkaar en initiëren complexe projecten. Als provinciebestuur wegen we alle energiebronnen af op basis van inhoudelijke argumenten als CO₂-reductie, kosteneffectiviteit, inpasbaarheid in het energiesysteem, neveneffecten, draagvlak, en de aansluiting bij het ecosysteem van kennisinstellingen en bedrijven. We blijven daarbij open staan voor nieuwe technieken die in het licht van voorgaande afwegingen in 2050 energieneutraal kunnen zijn.

ONZE INZET

ENERGIEAGENDA 2019 – 2030

De in december 2018 vastgestelde Energieagenda, met daarin de acht Brabantse principes, is in de komende periode leidraad voor ons handelen. We ontwikkelen uitvoeringsprogramma's voor de vijf transitiepaden: elektriciteit, gebouwde omgeving, mobiliteit, landbouw en industrie. Hiervoor volgen we de strategie van 'mobiliseren van de samenleving', 'selectief en slim stimuleren van koplopers' en 'slim integraal combineren'. In onze aanpak van de energietransitie volgen we een koers die solide is en aansluit op onze eigen kracht en mogelijkheden en bovendien gericht is op het benutten van de kansen in Brabant.

HELPEDE HAND EN VERBINDEN OPGAVEN

Met ons netwerk van overheden, betrokken inwoners, maatschappelijke organisatie, kennisinstellingen en bedrijven, willen wij in de komende periode een rol spelen in de energieopgave. We zien onszelf als een verbindende schakel tussen het Rijk, de regio's en gemeenten. Daarbij richten wij ons op het creëren en benutten van kansen en het wegnemen van belemmeringen. We laten de verantwoordelijkheid daar waar die hoort en reiken waar nodig een helpende hand aan. Met gemeenten die vragen om onze steun voor potentiële locaties voor windenergie, gaan we als gelijkwaardige partners aan de slag. Zoals we dat ook bij de A16 hebben gedaan. De bestaande afspraken 'Wind op land' uit het Energieakkoord en de elektriciteitswet voeren we uit.

REGIONALE ENERGIE STRATEGIEËN

In de vier Regionale Energie Strategieën (RES'en) zitten wij als gelijkwaardige partner aan tafel. De Verordening Ruimte en de Omgevingsverordening zijn hiervoor ons kader. De principes van de Energieagenda zijn onze leidraad voor het vormgeven van de RES'en op proces en inhoud. Wij brengen kennis in om zorgvuldige keuzes te kunnen maken, bijvoorbeeld met betrekking tot locaties voor zonnepanelen. Wij organiseren kennisdeling binnen en tussen de Brabantse RES'en. We geven op een Brabantse wijze invulling aan onze afspraken met het Rijk. We omarmen de keuzes die in de regio's worden gemaakt. Onze rol binnen de RES'en is positief stimulerend: we laten zien hoe we gezamenlijk de doelen kunnen bereiken en daarmee een positieve bijdrage kunnen leveren aan onze toekomst.

VERGROTEN DRAAGVLAK EN DRAAGKRACHT

We willen Brabant verduurzamen. En we willen rendement genereren dat we kunnen inzetten om Brabanders mee te laten doen met de energietransitie. We zijn ervan overtuigd dat de energietransitie de beste kans van slagen heeft als er maatschappelijk draagvlak is. Dat lezen we onder meer af aan de grote hoeveelheid energiecoöperaties in Brabant. Als provincie willen we de komende periode verder bevorderen dat onze inwoners kansen zien, eigen verantwoordelijkheid nemen, dat zij meedenken, meepraten en/of meebeslissen. Dit doen we in een tempo dat bij Brabant past. We stimuleren daarom een brede, gedifferentieerde aanpak met maatwerk voor verschillende groepen in de samenleving. Dit betekent dat we de transitie productief maken, met het oog op sociale inclusie. Daar waar mogelijk vloeien de opbrengsten van energieopwekkende voorzieningen terug naar

de omliggende gemeenschap. Zo beogen we het mede-eigenaarschap, draagvlak en de draagkracht te vergroten.

ENERGIEFONDS EN PROVINCIAAL ONTWIKKELBEDRIJF

We kunnen nog meer halen uit het opschalen van bewezen technieken en uit bewezen aanpakken zoals de postcoderoos en aanpak windmolens A16. We onderzoeken hoe we de werkwijze en taakomschrijving van ons Energiefonds (BOM) en het provinciale Ontwikkelbedrijf en hun samenwerking met maatschappelijke partners nog beter kunnen richten op het realiseren van de energietransitie. Hiervoor dient het beschikbare provinciale instrumentarium breder te worden ingezet: het actief inzetten van het eigen grondbezit, het revoluerend gebruiken van het immunisatievermogen en energie- investeringen koppelen aan infrastructurele investeringen, stedelijke transformatie, erfgoed en natuurontwikkeling,

BLIJVEND INZETTEN OP CIRCULARITEIT

Vanwege de (toenemende) schaarste aan grondstoffen en om te komen tot meer energiebesparing, intensiveren wij onze inzet op circulair en voeren wij het landelijke grondstoffenakkoord uit. We willen hierin internationaal toonaangevend zijn. We concentreren ons hierbij vooral op de sectoren 'bouw en infrastructuur', 'biomassa en voedsel' en de 'maakindustrie'. Het bevorderen van een circulaire samenleving vormt voor ons integraal onderdeel van provinciale thema's zoals mobiliteit, economie, landbouw, wonen en erfgoed. Met ons arbeidsmarktbeleid besteden wij specifiek aandacht aan de toenemende vraag naar goed opgeleide arbeidskrachten in de energiesector.

GROENE CIRKELS EN BRABANTSE VERSNELLINGSKAMER CIRCULAIR

De methodiek van Groene Cirkels om in samenwerking met stakeholders en de omgeving stappen te zetten in onder meer energie, circulair en biodiversiteit heeft zich buiten Brabant bewezen. Recent is het eerste project in Brabant gestart vanuit de SuikerUnie. We enthousiasmeren en ondersteunen bedrijven die volgens deze methodiek willen gaan werken. We verkennen de mogelijkheid van een Brabantse versnellingskamer circulair. In deze versnellingskamer komen kennis, goede voorbeelden en vraag en aanbod van afval- en grondstoffen bij elkaar. Dit kan zowel op Brabantse schaal als op de schaal van een bedrijventerrein of een subregio. Voorbeelden daarvan zijn 'parksharing Waalwijk' en 'GreenTech Park Brabant' in Boxtel.

AFVALVERWERKING

We zien kansen om huisvuilrecycling in Brabant op relatief korte termijn goedkoper en gebruiksvriendelijker te maken voor Brabanders en bovendien bijna volledig circulair te maken, bijvoorbeeld door nascheiding. In de komende bestuursperiode verkennen wij de mogelijkheden hiervoor. Afhankelijk van de uitkomsten van deze verkenning, nemen wij een initiërende rol in eventuele projecten.

PROVINCIE ALS LAUNCHING CUSTOMER

We streven ernaar om onze eigendommen energieneutraal en duurzaam te maken. Niet de aanvankelijke investering, maar de kosten over de levenscyclus (LCC) zijn het uitgangspunt. Bovendien willen we launching customer zijn met vernieuwende technieken, energiebesparing, CO₂-reductie en circulariteit zijn daarnaast belangrijke voorwaarden in ons inkoopbeleid. We verkennen in de komende periode of we hierin een volgende stap kunnen zetten.

ANNE-MARIE SPIERINGS

GEZONDHEID, ENERGIE EN LANDBOUW

Kiezen voor kwaliteit' betekent voor mij... kiezen voor energiebesparing, natuur en schone lucht in alle projecten waar de provincie bij betrokken is.

Ik wil deze bestuursperiode... dat gezondheid een volwaardig onderdeel wordt van het provinciale beleid, zodat Brabanders langer gezond blijven door een schone leefomgeving en veel ruimte om te bewegen.

In 2030... heeft Brabant zich in harmonie verder ontwikkeld: Brabanders hebben eigenaarschap genomen in onze energievoorziening, het natuurnetwerk is afgerond en de kwaliteit van het landschap is toegenomen wat Brabanders uitdaagt om te bewegen en te recreëren. Brabanders kunnen een goede opleiding volgen om zichzelf te ontplooiën en onze economie draagt bij aan een gezond en gelukkig leven in Brabant.

D. LANDBOUW EN VOEDSEL

ONZE OPGAVE

In 2030 is de landbouw in Brabant flink veranderd. We zetten de trendbreuk van een landbouw die veelal gericht is op kwantiteit naar een landbouw gericht op nog meer kwaliteit verder door. Samen met de Brabantse samenleving formuleren wij een Brabantse visie op de landbouw in het perspectief van 2030. Eén van de doelen van het nieuwe beleidskader is het verbeteren van het maatschappelijk draagvlak voor de landbouw, omdat we trots zijn op onze agrarische ondernemers en hun gezinnen die zich elke dag zich inzetten om ons voedsel te produceren. We baseren onze visie op een aantal uitgangspunten. Ten eerste willen we in Brabant het voedsel van en voor de toekomst produceren. Het gaat dan om nieuwe teelten, hoogwaardige plantaardige eiwitten, en diervriendelijk geproduceerd voedsel dat positief bijdraagt aan onze gezondheid. Daartoe verbinden we het Brabantse bedrijfsleven met ons onderwijs en kennisinstellingen. Ten tweede ambiëren we gesloten kringlopen en het minimaliseren van ongewenste effecten van de landbouw op de omgeving. We streven naar een emissieloze landbouw als het gaat om geur, fijnstof, ammoniak, ziektekiemen en nutriënten en het minimaliseren van bestrijdingsmiddelen. Door een sterke gezamenlijke inzet op concepten, niches en korte ketens neemt de toegevoegde waarde per eenheid product van de primaire sector toe. Daarnaast kan de landbouw maatschappelijke waarde creëren door het bijdragen aan een gezonde bodem, biodiversiteit, zonne- en windenergie, het vastleggen CO₂ (bio-based grondstoffen) en het verbeteren van dierenwelzijn en landschap. De provincie speelt hierbij een stimulerende en faciliterende rol.

ONZE INZET

STIMULEREND BELEID GERICHT OP HET REALISEREN VAN KRINGLOOPLANDBOUW

Kringlooplandbouw is het uitgangspunt voor de veehouderij van de toekomst. De analyse 'Kringlooplandbouw in de praktijk' vormt hiervoor de basis. We ambiëren een transitie naar het sluiten van kringlopen op een zo'n klein mogelijke schaal, maar maximaal op het niveau van Noordwest-Europa. We voeren hiertoe een stimulerend beleid. Een overgang naar kringlooplandbouw zal waarschijnlijk gaan leiden tot een lager aantal landbouwhuisdieren in Brabant.

GEZONDE BODEM EN AGRARISCH NATUURBEHEER

Een gezonde bodem en agrarisch natuurbeheer dragen bij aan duurzame teelten, het opvangen van piekbuien en droogte en de natuurwaarden in het agrarisch gebied. Om in 2030 een gezonde bodem te bereiken, zetten wij onze samenwerking met het agrarisch onderwijs en bedrijfsleven voort en stimuleren we agrarische bedrijfsvoering die bijdraagt aan een gezonde bodem. We continueren het Groen Blauw Stimuleringskader en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer in samenwerking met de Collectieven en de Agrarische Natuurverenigingen, we zoeken gezamenlijk naar het vergroten van de bijdrage aan natuur- en landschapswaarden.

STIMULEREN VAN INNOVATIES

Ons landbouwbeleid is maatschappij- en innovatiegedreven. We jagen zowel technische¹ als sociale² innovaties aan vanuit de overtuiging dat beide vormen van innovatie in Brabant sterk geworteld zijn. Onze rol is stimulerend, initiërend en verbindend. Dit zetten wij de komende bestuursperiode door. Daarvoor continueren wij bestaande instrumenten als Landbouw Innovatie Noord-Brabant (LIB) en de Landbouw Innovatie Campus. We stimuleren innovaties in nieuwe stalsystemen en maken hiervoor maximaal gebruik van de rijksinnovatiegelden voor varkens, pluimvee en geiten uit de warme sanering varkenshouderij. We stimuleren het real-time meten op en om het landbouwbedrijf voor zowel veehouderij als plantaardige teelten. Dit verschaft zowel de boer als de omgeving waardevolle informatie. Met behulp van deze ontwikkelingen beogen we deze periode een stap te zetten van middelvoorschriften naar doelvoorschriften. Agrofood maakt daarom onlosmakelijk onderdeel uit van de digitaliseringsagenda.

ACTIEVE GRONDPOLITIEK

Om de overgang naar kringlooplandbouw te faciliteren en het publieke belang van zuivere lucht, schoon water en een gezonde bodem te dienen, gaat de provincie een actieve grondpolitiek voeren binnen de kaders van revolverendheid. Ook gaan wij het gesprek aan met gemeenten,

¹ Technische innovaties zijn onder andere precisielandbouw, sensoren, monitoring, stalinrichting.

² Sociale innovaties zijn onder andere bedrijfsconcepten, ketenconcepten, consumentgerichte productinnovaties en verbreding.

waterschappen en andere grootgrondbezitters om hetzelfde te doen. Provinciale gronden worden alleen nog verpacht onder voorwaarden op het gebied van kringlooplandbouw en natuurinclusiviteit, met de daarbij horende pachtprijs. Waar nodig kopen of ruilen we gronden om deze vormen van duurzame landbouw te positioneren op plaatsen waar onze natuur en ons watersysteem dit het hardst nodig hebben. We kiezen hierbij voor een integrale, gebiedsgerichte benadering met onze water- en natuuropgaven. Bezit van grond is geen doel op zich. We zetten in op een ruimhartige toepassing van langjarige pacht en altijd met het perspectief dat de pachter op termijn de gronden koopt. Op deze manier zetten we concrete stappen in de transitie naar kringlooplandbouw en bieden we (jonge) boeren een nieuw perspectief.

BLIJVENDE AANDACHT VOOR DIERENWELZIJN

Dierenwelzijn heeft onze blijvende aandacht, alhoewel de primaire verantwoordelijkheid hiervoor bij de landelijke politiek ligt. Recent is een subsidieregeling voor uitbreiding onder dierenwelzijnskeurmerken ingesteld. Via diverse instrumenten bevorderen we brandveilige stallen. We onderzoeken of we, in aanvulling hierop en op dat wat andere partners al doen, extra maatregelen kunnen nemen om de brandveiligheid verder te vergroten.

BESLUITEN OVER 'VERSNELLING TRANSITIE VEEHOUDERIJ'

De besluiten over de 'Versnelling Transitie Veehouderij' blijven van kracht. Dit doen we vanuit de overtuiging dat de stikstofdepositie op de Brabantse natuur omlaag moet. Daarnaast moet er naast ruimte voor landbouw, ook ruimte zijn voor andere economische ontwikkelingen die stikstof uitstoten. We leveren op korte termijn maatwerk, mits het geprognosticeerde afnamepad van de stikstofdepositie van jaar tot jaar wordt gerealiseerd. Een maatregel voor een (deel)sector die leidt tot toename van de

stikstofdepositie wordt in beginsel binnen diezelfde (deel)sector, maar altijd binnen de veehouderij, opgevangen. Zolang met de maatregelen het voorgenomen doel van de stikstofdepositie wordt bereikt, leggen we als provincie tijdens de uitvoering van deze maatregelen geen extra maatregelen op behalve wanneer dit door het Rijk of Europa of rechterlijke macht wordt verplicht.

REDUCTIE KUNSTMEST EN MESTBEWERKING

We streven naar de reductie van het gebruik van kunstmest in Brabant. De mogelijkheden daarvoor onderzoeken we in samenwerking met HAS, ZLTO, Louis Bolk Instituut en andere partners. De provincie creëert ruimte voor schone en veilige mestbewerking binnen de kaders van de Verordening Ruimte. We zoeken naar daarvoor geschikte locaties tot een totale maximale vergunde omvang van het Brabantse mestoverschot. Om een keuze te maken voor de beste locaties, de spreiding van de locaties en om inzicht te krijgen in de 'ideale omvang' van een locatie voeren wij samen met onze partners een plan-MER uit. Daarnaast beoordelen wij ook de consequenties voor lopende initiatieven. Op basis daarvan kan de sector de mestbewerkingscapaciteit realiseren binnen de randvoorwaarden van schoon en veilig.

Wij willen dat in Brabant vergunningen voor industriële mestbewerking worden verleend voor een periode van maximaal vijftien jaar. We hanteren daarbij de verplichting om na afloop van deze vergunningsperiode de gebouwen en installaties te saneren. Wij stimuleren agrarische ondernemers, binnen de kaders van de Verordening Ruimte, hun mest zoveel mogelijk op een schone en veilige manier op het eigen terrein te bewerken. Alleen of in samenwerking met directe omliggende bedrijven. We bevorderen dit bijvoorbeeld via puntentoekenning in de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij. Bij vergunningverlening vragen wij permanente en transparante monitoring van de uitstoot binnen de op dat moment beschikbare

technologische mogelijkheden. Wij investeren samen met partners als HAS en TU Eindhoven in verbetering van de techniek. Wij onderzoeken de wenselijkheid en mogelijkheid om omschakeling naar of nieuwvestiging van covergisting te verbieden. Covergisting heeft grote risico's voor milieu, gezondheid en fraude. Er zijn ruimschoots voldoende andere technieken voor mestbewerking voorhanden.

TEELTONDERSTEUNENDE VOORZIENINGEN EN GLASTUINBOUW

Het huidige beleidskader 'Teeltondersteunende voorzieningen en glastuinbouw' is gebaseerd op ruimtelijke overwegingen. Om ervoor te zorgen dat de teelten onder glas of teeltondersteunende voorzieningen bijdragen aan onze ambities voor een duurzame landbouw, herijken wij komende bestuursperiode dit beleidskader. Dit doen we op basis van de uitgangspunten uit de onlangs vastgestelde Brabantse Omgevingsvisie.

6. VEILIGHEID

6. VEILIGHEID

ONZE OPGAVE

Brabant wordt geplaagd door drugsgelateerde activiteiten en is de thuisbasis van professionele misdaadorganisaties die tot ver over de grenzen opereren. Samen met onze partners leveren we strijd tegen deze onderwereld, onder meer door het oprollen van talloze hennepkwekerijen, drugslabs en criminele motorbendes. Toch blijven de meldingen van stortingen van drugsafval en ondermijnende activiteiten binnenkomen. We blijven daarom vanuit de Taskforce RIEC Brabant-Zeeland inzetten op het tegengaan van ondermijning in het buitengebied, bijvoorbeeld op recreatieparken en met oog op de leegstand van agrarische gebouwen. We vinden het belangrijk dat de regeling van het Rijk voor de vergoeding van de kosten voor het opruimen van drugsafval wordt voortgezet en zullen daarvoor aandacht blijven vragen in onze contacten met het Rijk. Maar veiligheid gaat verder dan dat. Een veilig Brabant betekent voor dit provinciebestuur ook het creëren van een leefomgeving waar iedereen zich veilig voelt, ongeacht wie je bent of waar je vandaan komt. De portefeuille Veiligheid is een nieuwe portefeuille. Om de portefeuille adequaat, passend bij het profiel van de provincie in te vullen en nader af te bakenen, wordt op een zo kort mogelijke termijn een bestuursopdracht opgesteld en voorgelegd aan Provinciale Staten.

ONZE INZET

BEVORDEREN INTEGERE EN WEERBARE OVERHEID

Een integere en weerbare overheid is een belangrijke kernkwaliteit van het openbaar bestuur. Het vertrouwen van onze inwoners in het openbaar bestuur hangt af van hun perceptie over de integriteit van hun bestuurders. We willen de bewustwording binnen en buiten de provinciale organisatie vergroten om signalen van ondermijning beter op te pakken. Om te voorkomen dat onze eigen provinciale organisatie onbedoeld en ongewild strafbare activiteiten faciliteert, passen we de wet Bibob toe. Deze toepassing vindt plaats op de eigen interne processen bij subsidies, opdrachten en vergunningen voor bouw en milieu.

TASKFORCE RIEC BRABANT-ZEELAND

We ontwikkelen ons provinciaal veiligheidsprofiel door, in synergie met de taskforce RIEC Brabant-Zeeland, als ondersteunende structuur voor het aanjagen en innoveren van de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

SAMEN STERK IN HET BUITENGEBIED

We constateren dat de huidige aanpak drugsafvaldumping vooralsnog onvoldoende effect heeft. We willen de komende periode samen met het Ministerie van Justitie en Veiligheid verkennen in hoeverre we deze aanpak zodanig kunnen revitaliseren dat deze effectiever wordt. Aanvullend hierop continueren we onze inzet 'Samen sterk in het buitengebied'. Via deze aanpak pakken wij misstanden aan in het buitengebied zoals het dumpen van asbest, grofvuil, huisraad en drugsafval in de natuur.

AANPAK GRENSREGIO'S

Criminaliteit houdt niet op bij de grens. We verkennen in de komende bestuursperiode op welke wijze we de aanpak van veiligheid in de grensregio's kunnen verstevigen.

VERSTEVIGEN SAMENWERKING VEILIGHEIDSREGIO'S

In de veiligheidsregio's komen taken op het terrein van brandweezorg, rampenbeheersing, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening en handhaving van de openbare orde en veiligheid samen. In de komende periode willen we de samenwerking met de Brabantse veiligheidsregio's intensiveren om zo aan een veiliger Brabant te bouwen.

PLATFORM VEILIG ONDERNEMEN

In het Platform Veilig Ondernemen werken politie, justitie, gemeenten, brancheorganisaties en de ondernemers samen aan de oplossing van veiligheidsproblemen. Dit doen ze door de criminaliteit in kaart te brengen. Als provincie willen wij bevorderen dat een dergelijk platform ook in Brabant wordt opgericht.

**RENZE
BERGSMA**

VEILIGHEID, BESTUUR EN ORGANISATIE

Kiezen voor kwaliteit' betekent voor mij... vooral slim samenwerken met onze partners. We moeten als provincie nog meer samen optrekken met gemeenten, maatschappelijke partners, het Rijk, veiligheidsregio's en onze buurlanden. Met gebundelde krachten en gedeelde inspiratie kunnen we het verschil maken en meerwaarde leveren om Brabant nog fijner, schoner en veiliger te maken.

Ik wil deze bestuursperiode... Brabant nog leefbaarder en veiliger maken zodat iedereen zich hier prettig voelt en mee kan blijven doen in onze samenleving. Waarbij het niet uitmaakt of je nu in een stad of een dorp woont. En waarbij elke poging om die prettige samenleving te ondermijnen tijdig wordt gesignaleerd en wordt aangepakt. Daarvoor is een daadkrachtige overheid noodzakelijk.

In 2030... hebben we onze mouwen opgestroopt en hebben we uitdagingen samen aangepakt. Brabant blijft natuurlijk Brabant, maar dan nog bruisender en met meer levenskwaliteit.

7. KWALITEIT VAN BESTUREN EN SAMENWERKEN

7. KWALITEIT VAN BESTUREN EN SAMENWERKEN

ONZE OPGAVE

De klimaatopgave, de energietransitie, het verstedelijkingsvraagstuk, de toenemende ongelijkheid in de samenleving, vergrijzing en vermenging tussen de onder- en de bovenwereld: het zijn grote maatschappelijke opgaven die wereldwijd spelen en die meer dan ooit hoge eisen stellen aan de samenwerking van bestuurlijke organisaties. Het vraagt om een openbaar bestuur dat functioneert als één overheid door de overheidslagen, schaalniveaus en maatschappelijke opgaven heen. Tenslotte is geen van de opgaven geïsoleerd. Als middenbestuur hebben wij hierin een bijzondere verantwoordelijkheid omdat wij enerzijds een netwerk hebben dat alle overheidslagen omvat, en anderzijds de transitie zelf mee vormgeven. We willen in de komende periode onze schakel- en slagkracht inzetten om stappen voorwaarts te zetten in de ontwikkeling van Brabant. We onderhouden en investeren in onze netwerken omdat de kracht van Brabant medebepaald wordt door de kwaliteit van ons netwerk.

ONZE INZET

KRACHTIG LOKAAL EN REGIONAAL BESTUUR

Onze inwoners hebben recht op een goed functionerend en toekomstbestendig openbaar bestuur. Wij streven naar gemeenten met een vitale democratie die ook aanspreekbaar zijn. Wij denken daarbij aan krachtige gemeenten met een slagvaardig bestuur, die perspectief bieden op de toekomst en waarin men voorbereid is op grote maatschappelijke opgaven. In dit kader hechten we ook belang aan de structuurversterking van (boven)lokale en regionale media, vanuit hun controlerende rol van het openbaar bestuur.

We (h)erkennen dat gemeenten voor grote opgaven staan. Ze moeten van wijk tot regio in staat zijn om effectieve dienstverlening te realiseren en oplossingen voor opgaven te bieden. We willen daarom samen vanuit de maatschappelijke opgaven aan de slag met gemeenten en regio's, eenieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. Meerschalligheid is hierbij het uitgangspunt. De aanpak van opgaven kan op lokaal niveau opgepakt worden als dat voor de nabijheid nodig is. Als de opgaven groter en complexer zijn, moet er juist vaak opgeschaald worden naar bovenlokaal niveau. We investeren in de onderlinge relaties en nemen zo onze verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het openbaar bestuur. Hiervoor spiegelen we en spreken we gemeenten aan en ondersteunen hen daar waar nodig. Wij conformeren ons in beginsel aan het nieuwe landelijke kader gemeentelijke herindelingen. We blijven ondersteuning bieden aan lopende herindelingsinitiatieven zoals bijvoorbeeld in Land van Cuijk. Omdat we ook kritisch willen blijven op ons eigen functioneren als onderdeel van het openbaar bestuur, blijven wij onze eigen prestaties onderzoeken.

INTERBESTUURLIJK TOEZICHT

Het huidig beleidskader Interbestuurlijk Toezicht loopt eind 2019 af. Dit beleidskader wordt op dit moment geëvalueerd. De uitkomsten van de evaluatie zijn, naast andere bronnen, input voor het nieuw op te stellen beleidskader. Bij het opstellen hiervan laten we ons inspireren door de landelijke 'Agenda van het (interbestuurlijk) toezicht'. Streven is om de impact van het toezicht te vergroten door enerzijds toezicht te houden en anderzijds via dialoog een lerend effect te bewerkstelligen. De herziening van het beleidskader pakken we op in samenwerking met de Vereniging Brabantse Gemeenten.

KWALITEIT VAN ONZE NETWERKEN

Ons netwerk is van vitaal belang om als provinciebestuur effectief te kunnen acteren. Vanuit de opgaven worden we steeds meer aangesproken op ons verbindend vermogen en het vermogen om te schakelen tussen de schalen. We blijven ook in de komende periode investeren in een optimale en effectieve samenwerking met onze partners. De werkwijze van ontwikkeldagen zien wij als eerste goede stap om nog beter met de gemeenten en waterschappen integraal samen te werken. Wel zijn er mogelijkheden om de uitvoeringskracht te vergroten en de bestuurlijke drukte te verminderen. We maken hiervoor met de regio's een gezamenlijke agenda.

BRABANTSTAD

BrabantStad biedt Brabant een sterk merk en netwerk voor het oppakken van onze maatschappelijke opgaven. Inhoud en werkwijze van de stedelijke agenda BrabantStad zetten wij daarom voort, gericht op een impact die verder reikt dan de afzonderlijke stadsgrenzen. Maatschappelijke opgaven vragen bijvoorbeeld ook om een intensieve wisselwerking met de middelgrote gemeenten (M7) waar een aantal opgaven zich opstapelt. Dat betekent ook dat wij kansen van verdere samenwerking tussen BrabantStad met de M7 nader verkennen met als doel de wisselwerking tussen steden en de gemeenten eromheen te verstevigen.

Wij blijven, tot slot, naast de traditionele partners, op zoek naar nieuwe spelers die betrokken zijn bij de ontwikkelingen in Brabant en bewaken dat ook zij participeren in onze transities.

BRABANDERS AAN ZET

Bij keuzes die we maken voor de toekomst van Brabant, zijn ook de Brabanders zelf aan zet. Besluiten over ingewikkelde dilemma's moeten gebaseerd worden op een heldere en transparante afweging van belangen. Als provinciebestuur kunnen we daarin leidend en sturend zijn, maar zeker ook dienend. We versterken in de komende periode de mogelijkheden voor onze inwoners om actief bij te dragen aan de vorming van ons beleid. Wij blijven hierbij streven naar transparantie, inspraak en betrokkenheid. De afgelopen periode hebben we hiermee goede ervaringen opgedaan bij de ontwikkeling van het beleid voor de Toekomst van Mobiliteit en de mestdialogen. We breiden ons instrumentarium voor die dialoog verder uit door te gaan werken met internetconsultatie en we zetten de volgende stappen om het 'Right to Challenge' verder te ontwikkelen.

NIEUW SAMENSPEL TUSSEN PROVINCIALE STATEN EN GEDEPUTEERDE STATEN

De vraagstukken waar we als samenleving en als overheid voor staan, worden steeds complexer. Dat vraagt om een provincie die in staat is verbinding te leggen met zijn omgeving, ruimte biedt voor samenspel en die in kan spelen op veranderingen in de omgeving. Dat heeft ook gevolgen voor het samenspel tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten en de ambtelijke organisatie. Hoe zorgen we ervoor dat goede ideeën en relevante vragen op de juiste manier een plek krijgen in de beleidsontwikkeling? We stellen de vraag hoe Provinciale Staten hun vertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol kunnen vervullen en geven onszelf de opdracht om hier met Provinciale Staten nieuwe afspraken over te maken voor de komende bestuursperiode.

AMBTELIJKE ORGANISATIE

De omgeving van de provincie verandert snel en voortdurend. Het vraagt ook van ons als provincie dat we ons steeds slim, snel en effectief aanpassen aan de veranderende omstandigheden om ons heen. Het stelt eisen aan onze organisatie als het gaat om kwaliteit en adaptiviteit. Tegelijkertijd vraagt het dat we onze medewerkers vertrouwen geven en ruimte bieden om snel en proactief te kunnen handelen. In het licht van deze beweging blijven we investeren in de ambtelijke organisatie zodat we voldoende kwaliteit en capaciteit hebben om de maatschappelijke opgaven waarvoor we staan zo effectief mogelijk te kunnen realiseren. Dit doen bij we bij voorkeur in nauw samenspel met anderen. We bevorderen daarbij de vitaliteit en flexibiliteit van onze medewerkers. Het strategisch personeelsplan dient hierop te worden ingericht.

DIGITALISERING DATAVISIE

Digitaal is de norm en niet het bijzondere. De komende bestuursperiode implementeren we onze datavisie. We zetten de digitalisering en dataficering in om de effectiviteit en efficiency van ons beleid te verhogen en het draagvlak en de legitimiteit ervan te vergroten.

8. EEN GEZONDE FINANCIËLE POSITIE

8. EEN GEZONDE FINANCIËLE POSITIE

We starten deze bestuursperiode met een gezonde financiële positie. Er is circa € 225 miljoen vrije begrotingsruimte beschikbaar voor nieuwe ambities, rekening houdend met indexering van de meerjarenraming en een prudente raming van het accres Provinciefonds. Tevens beschikken we over reserves om reeds vastgesteld beleid de komende jaren ook te kunnen realiseren. Tegelijkertijd zien we dat de financiële ruimte voor nieuwe ambities substantieel kleiner is dan de afgelopen bestuursperiodes, terwijl onze ambitie zeker niet minder is.

Flexibele inzet van middelen voor een effectief doelbereik

Ons streven is om met de beschikbare middelen en met behoud van een structureel gezonde financiële positie zoveel mogelijk van onze ambities te realiseren. Wij zien hiertoe mogelijkheden door de verbinding en synergie te zoeken tussen onze portefeuilles en tussen de beleidsprogramma's. Onder meer door 'werk met werk' te maken. Niet het middel of het instrument staat voorop, maar het doel dat we willen bereiken. We willen steeds meer toe naar de financiering van integrale projecten uit verschillende beleidsprogramma's, gerelateerd aan een zo effectief mogelijk doelbereik. Om een dergelijke werkwijze te ondersteunen, werken we aan een beter overzicht in de opbouw van en speelruimte binnen de financiële middelen per beleidsonderdeel. Ook kiezen we per 2020 voor een nieuwe indeling en compactere opbouw van de begrotingsprogramma's om de integraliteit van onze opgaven te bevorderen. Dit ondersteunt ook het gesprek tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten.

Deze gezonde financiële positie blijkt uit een meerjarenbegroting die ook aan het eind van deze bestuursperiode structureel in evenwicht is, waarbij de structurele inkomsten groter zijn dan de structurele uitgaven en waarin de omvang van de immunisatieportefeuille 'intact' is.

Spelregels

Om dit te borgen hanteren we met elkaar, Gedeputeerde Staten, Provinciale Staten en ambtelijke organisatie, de volgende spelregels:

- Bij afweging voor nieuw geld hanteren we de 'financiële afwegingsladder'.

Voordat een beroep wordt gedaan op de vrije begrotingsruimte, kijken we eerst naar de mogelijkheden om een nieuw initiatief te financieren uit bijdragen van derden, de immunisatieportefeuille, het Ontwikkelbedrijf, de investeringsagenda en/of bestaand beleid en bestaande middelen ('oud-voor-nieuw');

- We hanteren de principes van 'eerst beleid, dan geld' en van 'reëel ramen'. We werken eerst beleid zoveel mogelijk uit, voordat we daar de middelen aan koppelen en het in de begroting ramen. Een specifieke invulling van de begroting in termen van 'wat we gaan doen' kan derhalve op basis van uitgewerkte plannen ook gedurende het jaar plaatsvinden (adaptieve invulling);
- We zetten in op een verbrede inzet van de immunisatieportefeuille voor maatschappelijke doeleinden, maar wel binnen de huidige randvoorwaarden. Dat wil zeggen nul procent risico en een rendement dat groter is dan dat bij de schatkist van het Rijk. Het belang van het in stand houden van het kapitaal en het genereren van toekomstig rendement uit de immunisatieportefeuille is hierbij randvoorwaarde;
- We verdelen niet alle vrije begrotingsruimte bij voorbaat, maar we houden een buffer aan voor nieuwe kansen en ontwikkelingen en voor integrale afwegingen voor volgende jaren;
- Als instrument naast de reguliere integrale afweging van beleidsvoorstellen ontwikkelen we de Meerjarige Integrale Projecten Planning (het MIPP) verder door. Daarbij beperken we de inzet tot majeure, integrale projecten met een programma-overstijgende meerwaarde, die op het moment dat daarover besloten wordt daadwerkelijk klaar staan voor uitvoering.

Financieel perspectief

We hebben in dit bestuursakkoord slechts een beperkt deel van de beschikbare middelen toegedeeld. Het bestuursakkoord functioneert als een 'perspectiefnota' en is daarmee opdrachtgevend aan de eerstvolgende begroting waar we de financiële consequenties op evenwichtige wijze gaan verwerken. We hebben er daarom bewust voor gekozen om op dit moment alleen middelen toe te kennen aan die onderwerpen:

- waar nu middelen nodig zijn vanwege een actualiteit, vanwege lopende afspraken of om geen gat te laten vallen in de uitvoering van bestaand beleid. Het betreft:
  - Toezicht/handhaving landbouw met oog op de verwachte piek van vergunningaanvragen (2019/2020);
  - Verstedelijking (2020);
  - Sport (2020);
  - Landbouw (2020);
  - Taskforce Brabant-Zeeland (2020);
  - Uitbreiding van het College van Gedeputeerde Staten (2019-2023);
  - Philharmonie zuidnederland (€1,5 miljoen voor 2021);
  - Uitvoering van wettelijke taken natuur (structureel);
  - Toevoeging Organisatie Kosten Budget (2020) voor het voortzetten van aflopende tijdelijke capaciteit in afwachting van de uitwerking van de ambities uit dit bestuursakkoord en de inpassing van de uitvoering van tijdelijke taken daarin.
- waar nu middelen (voorbereidingskosten) nodig zijn voor de uitwerking van onze ambities tot uitvoerbaar beleid (eerst beleid, dan geld). Het betreft:
  - voorbereidingsbudgetten voor gezondheid en veiligheid (2019/2020).

Voor onze ambities werken wij zo spoedig mogelijk beleid uit. Daarbij kijken wij met toepassing van de financiële afwegingsladder niet alleen naar de omvang van de kosten die aan deze plannen verbonden zijn, maar ook naar de mogelijkheden om die (deels) te dekken uit bestaande middelen en reserves. Daarbij geldt dat de inhoud van het beleid leidend is en niet de hoogte van de reserves. Ook kijken we naar de mogelijkheden van synergie met andere beleidsterreinen om zo het beroep op vrije begrotingsruimte zoveel mogelijk te kunnen beperken. Een aanpassing van de motorrijtuigenbelasting is daarbij niet uitgesloten. De consequenties van de verdere uitwerking verwerken wij in de Bestuursrapportage 2019.

Voorstellen om een beroep te doen op vrije begrotingsruimte zullen wij zoveel mogelijk op de integrale afweegmomenten en wellicht via een integrale begrotingswijziging in hun onderlinge samenhang aan Provinciale Staten voorleggen.

9. PORTEFEUILLEVERDELING

9. PORTEFEUILLEVERDELING

Commissaris van de Koning
Wim van de Donk

- Bestuurlijke coördinatie
- Bestuurlijke integriteit
- Europees Comité van de Regio's
- Rijkstaken
- Provinciearchief

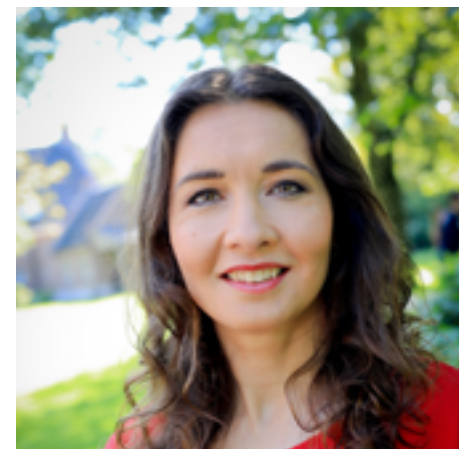
Mobiliteit en Financiën
Christophe van der Maat, VVD

- Mobiliteit
- Energietransitie mobiliteit
- Financiën
- Eerste loco CdK

Samenleving, Cultuur en Erfgoed
Marianne van der Sloot, CDA

- Samenleving en leefbaarheid
- Monumenten en erfgoed(complexen)
- Cultuur
- Sport
- Tweede loco CdK

Gezondheid, Energie en Landbouw
Anne-Marie Spierings, D66

- Landbouw
- Energie en circulair
- Deelneming Enexis
- Coördinerend portefeuillehouder gezondheid
- Derde loco CdK

9. PORTEFEUILLEVERDELING

Natuur, Water en Milieu
Rik Grashoff, GroenLinks

- Natuur
- Water
- Milieu
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving (incl. Omgevingsdiensten)
- Vierde loco CdK

Ruimte en Wonen
Erik van Merrienboer, PvdA

- Ruimte
- Wonen
- Werklocaties en detailhandel
- Omgevingswet
- Ontwikkelbedrijf
- Coördinerend portefeuillehouder aandeelhouderschappen en deelnemingen
- Coördinerend portefeuillehouder BrabantStad
- Vijfde loco CdK

Economie, Kennis en Talentontwikkeling
Martijn van Gruijthuijsen, VVD

- Economie, innovatie en digitalisering (inclusief vrijetijdseconomie)
- Onderwijs, arbeidsmarkt, kennis en onderzoek
- Internationalisering, branding en relatie-evenementen
- IPO-bestuur
- Coördinerend portefeuillehouder digitalisering
- Zesde loco CdK

Veiligheid, Bestuur en Organisatie
Renze Bergsma, CDA

- Veiligheid (incl. taskforce Brabant-Zeeland, gedrag en handhaving verkeersveiligheid)
- Bestuurlijke vernieuwing en krachtig openbaar bestuur
- Toezicht gemeenten en financieel toezicht waterschappen
- Ambtelijke organisatie, dienstverlening en ICT
- Coördinerend portefeuillehouder regionale samenwerking
- Coördinerend portefeuillehouder public affairs
- Zevende loco CdK

COLOFON

Foto's:

Cover: Basisschool De Schakel, Budel
Wim Hollemans

H1: Balkon LocHal, Tilburg
Eugene Winthagen /
Nationale Beeldbank

H2: Avondvierdaagse, Waalwijk
Wim Hollemans

Babel, 's-Hertogenbosch
Marc Bolsius

H3: Aviolanda, Hoogerheide
Wim Hollemans

H4: N324, Grave
Wim Hollemans

H5: Eeterij d'n Oven, Zeeland
Wim Hollemans

Paleiskwartier, 's-Hertogenbosch
Provincie Noord-Brabant

Fort Sabina, Heijningen
Marc Bolsius

Avondvierdaagse, Loon op Zand
Wim Hollemans

Atletiekvereniging Thor, Roosendaal
Wim Hollemans

Empelsedijk
Marc Bolsius

H6: Boswachter Mari de Bijl, Heeze
Wim Hollemans

H7: Voedsel1000, 's-Hertogenbosch
Roy Lazet

BrabantDC International Summit,
Piet Hein Eek Eindhoven
Provincie Noord-Brabant

H8: Provinciehuis, 's-Hertogenbosch
Wim Hollemans

H9: Groepsfoto / losse portretten
Gedeputeerde Staten
Wim Roefs

